

УДК 338 (477)

СУЧАСНІ МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ОБ'ЄКТІВ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ

Р.Г. Махінько
аспірант

ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України»

На основі проведеного аналізу наукової літератури та емпіричних джерел наведено детальну характеристику методичних підходів до оцінки інвестиційної привабливості об'єктів природно-заповідного фонду України. Здійснено класифікацію та систематизацію використовуваних в умовах сьогодення методичних підходів до оцінки інвестиційної привабливості об'єктів природно-заповідного фонду України та виокремлено основні з них.

Ключові слова: *методичні підходи, науковий пошук, інвестиційна привабливість, природно-заповідний фонд України, об'єкти природно-заповідного фонду України, оцінка інвестиційної привабливості, сучасні умови.*

.....

В умовах розвитку ринкових методів управління природними ресурсами постає необхідність пошуку новітніх механізмів, за допомогою яких можливо адекватно оцінити їх стан для подальшого перетворення в категорію капіталу. Формування ринкових відносин у природно-господарській системі України передбачає широке впровадження досягнень науково-технічного прогресу, визначальна роль у якому належить розвитку науки, прискоренню інвестиційної та інноваційної активності. Від рівня, обсягу і структури інвестиційної активності, що нині далека від оптимального рівня та має нестабільну динаміку, в сучасних умовах глобалізації економіки залежить конкурентоспроможність нашої держави на світовому ринку. Нинішні проблеми, що склалися як у виробничому секторі економіки України, так і у сфері науково-технічних розробок, стосуються, зокрема, недосконаlosti нормативного та методичного підходу до оцінки інноваційної та інвестиційної привабливості природно-господарської системи. Налагодження ефективної системи інвестиційної діяльності щодо об'єктів природно-заповідного фонду України є неможливим без функціонального методичного забезпечення. Остатнє базується на відповідних методичних підходах, що передбачають як методи загальнонаукового пошуку, так і спеціальні методи дослідження у сфері оцінки інвестиційної привабливості об'єктів природно-заповідного фонду України. Широкий спектр та постійна трансформація методів дослідження, що можуть бути використані під час дослідження інвестиційної привабливості об'єктів природно-заповідного фонду України для максимізації ефективності їх застосування, потребує проведення наукового пошуку щодо їх

систематизації, ранжирування за силою впливу та забезпечення чіткої класифікації. Все це і обумовлює актуальність проблематики нашого дослідження.

Дослідженню окресленої проблематики були присвячені роботи вчених В.І. Азара, Н.В. Багрова, Ю.А. Веденіна, С.А. Генсирука, Л.С. Гринів, М.І. Долишнього, О.В. Живицького, П.В. Жука, І.В. Зорина, Є.А. Котлярова, В.С. Кравціва, Н.С. Мироненко, М.С. Нижник, М.С. Нудельмана, В.С. Преображенського, І.Д. Родичкіна, В.П. Руденка, О.І. Тарасова, І.Т. Твердохлебова, В.П. Чижової і багатьох інших. Проте динамічний розвиток процесу інвестування, у т.ч. й у досліджуваній сфері, потребує постійного удосконалення методичних підходів до оцінки інвестиційної привабливості об'єктів природно-заповідного фонду України, що обумовлює необхідність відповідного наукового пошуку.

Метою роботи є розкриття основних методичних підходів до оцінки інвестиційної привабливості об'єктів природно-заповідного фонду України в умовах сьогодення та здійснення їх характеристики і систематизації.

Забезпечення побудови дієвої системи інвестиційної діяльності щодо об'єктів природно-заповідного фонду України є неможливим без формування відповідного методологічного апарату, що базується як на загальнонаукових методах пізнання, так і на спеціальних, залежно від специфіки цієї сфери. Пропонуємо розглянути кожен з них детальніше.

У науковому пізнанні у сфері забезпечення інвестиційної привабливості об'єктів природно-заповідного фонду України слід виділити два рівні: емпіричний та теоретичний.

Загалом, під час дослідження інвестиційної привабливості об'єктів природно-заповідного фонду України на емпіричному рівні здійснюється спостереження відповідних об'єктів, фіксуються факти, проводяться експерименти, встановлюються емпіричні співвідношення та закономірні зв'язки між окремими явищами. На теоретичному рівні своєю чергою — створюються системи знань, теорій, у яких розкриваються загальні та необхідні зв'язки високого рівня, формулюються закони в їх системній єдності та цілісності.

З метою розуміння ролі наукового пошуку у сфері забезпечення інвестиційної привабливості об'єктів природно-заповідного фонду України на кожному з вище окреслених рівнів пропонуємо детальніше дослідити їх внутрішню суть.

На теоретичному рівні наукового пізнання інвестиційна привабливість об'єктів природно-заповідного фонду України, як об'єкт дослідження, відображається через призму його внутрішніх зв'язків та закономірностей, які досягаються шляхом раціональної обробки даних емпіричного пізнання, а суб'єкт за допомогою мислення виходить за межі того, що дається в безпосередньому досвіді, і здійснює перехід до нового знання, не звертаючись до чуттєвого досвіду. Крім того, абстрактне мислення є не лише формою вираження результатів пізнавальної діяльності, а й засобом одержання нового знання. На теоретичному рівні суб'єкт користується абстракціями більш вищого рівня, ніж на емпіричному. Він здійснює сходження від емпіричних об'єктів до ідеалізованих, широко застосовує поняття, які не мають емпіричних корелятивів. Теоретичний рівень наукового пізнання здійснюється на ширшому, багатоманітнішому та складнішому емпіричному фундаменті, ніж звичайне емпіричне дослідження, засновується на перегляді, переосмисленні та розвитку попередніх теорій, що є однією з найважливіших його особливостей [1].

На емпіричному рівні наукового пізнання досліджуваний об'єкт відображається через призму його зовнішніх зв'язків і проявів, доступних, в основному, живому спогляданню. Логічною формою вираження знання емпіричного рівня про інвестиційну привабливість об'єктів природно-заповідного фонду України є система суджень та висновків, за допомогою яких формулюються закони, що відображають взаємозв'язки та взаємодії явищ дійсності в їх безпосередній даності. На емпіричному рівні основний зміст знання одержується, як правило, з безпосереднього досвіду, з наукового експерименту. На цьому рівні дуже важко, а іноді й неможливо, визначити ступінь загаль-

ності та можливості застосування одержаного знання [2].

Очевидно, теоретичний та емпіричний рівні наукового пізнання інвестиційної привабливості об'єктів природно-заповідного фонду України є ієрархічно структурованими та взаємодоповнюючими і використовуються в комплексі.

Емпіричний рівень наукового пізнання формує повну аналітичну базу для проведення досліджень на теоретичному рівні, забезпечуючи до того ж вивчення всіх елементів інвестиційної привабливості об'єктів природно-заповідного фонду України кожного зокрема, так і в комплексі. Тому емпіричний рівень наукового пошуку в досліджуваній сфері має складну внутрішню структуру, що потребує детального розгляду.

На емпіричному рівні під час вивчення проблематики інвестиційної привабливості об'єктів природно-заповідного фонду України застосовують специфічні методи, що є його складовими елементами, серед яких: спостереження, вимірювання, експеримент, моделювання, статистичні методи, аналіз (у т.ч. стратегічний), синтез, абстрагування, узагальнення, індукція, дедукція, ідеалізація, аксіоматика, гіпотетико-дедуктивний метод, історичний та логічний методи. Кожен з перелічених елементів емпіричного рівня дослідження інвестиційної привабливості об'єктів природно-заповідного фонду України є складним механізмом детальні характеристики яких пропонуємо розглянути далі.

Спостереження — це певна система фіксування та реєстрації властивостей і зв'язків інвестиційної привабливості об'єктів природно-заповідного фонду України в природних умовах. Здійснення спостереження передбачає постановку та усвідомлення пізнавальної мети, а також фіксування вихідних відомостей про досліджуваний об'єкт. Структурними компонентами спостереження є: сам спостерігач, об'єкт дослідження, умови та засоби спостереження — прилади, установки, знаряддя. Отримані під час спостереження дані у подальшому аналізуються, класифікуються, а у разі необхідності на їх основі можуть будуватися схеми, таблиці, графіки, діаграми [3].

Метод вимірювання є певною системою фіксації та реєстрації кількісних характеристик інвестиційної привабливості об'єктів природно-заповідного фонду України за допомогою різноманітних вимірювальних приладів та апаратів. Вимірювання — це процес визначення відношення однієї кількісної характеристики об'єкта до іншої, однорідної з нею, прийнятої за одиницю виміру [4].

Експеримент — це метод емпіричного рівня наукового пізнання, під час якого явища вивчають за допомогою доцільно обраних чи штучно створених умов, що забезпечують перебіг у чистому вигляді тих процесів, спостереження за якими необхідне для встановлення закономірних зв'язків між явищами, що спостерігаються у ході дослідження інвестиційної привабливості об'єктів природно-заповідного фонду України. Експеримент широко застосовують не лише в природничих науках, а й у соціальній практиці, де він відіграє значну роль у пізнанні та управлінні суспільними процесами [5].

Методи моделювання. Теорія математичного аналізу математичних моделей економіки розвинулась в окрему гілку сучасної науки — математичну економіку, що є однією з ключових під час дослідження сучасних економічних процесів, до яких безпосередньо відноситься інвестування в розвиток об'єктів природно-заповідного фонду України. Моделі, які вивчаються в межах математичної економіки, часто втрачають безпосередній зв'язок з економічною реальністю; вони мають справу винятково з ідеалізованими економічними об'єктами та ситуаціями. У побудові таких моделей головним принципом є не стільки наближення до реальності, скільки одержання якомога більшої кількості аналітичних ресурсів за допомогою аналітичних доведень. Цінність цих моделей для вивчення інвестиційної привабливості об'єктів природно-заповідного фонду України полягає у тому, що вони слугують теоретичною базою для вузькоспеціалізованих моделей прикладного типу [6].

Статистичні методи аналізу також доволі широко використовуються у процесі вивчення інвестиційної привабливості об'єктів природно-заповідного фонду України. Можна виділити такі статистичні методи аналізу [7]:

- кореляційний — вивчає взаємодію та ступінь щільності взаємозв'язку показників інвестиційної привабливості об'єктів природно-заповідного фонду України в процесі її формування;

- регресійний — використовується для визначення залежності змінної від однієї чи декількох незалежних змінних (проста чи багатофакторна регресія). Використовується для розв'язання таких задач, як визначення залежності між обсягом продажу на конкретному сегменті ринку та ціною, сервісом, рекламою тощо;

- дисперсійний — використовується для виявлення впливу досліджуваного чинника на певний економічний показник (наприклад, вплив реклами на обсяги продажу в польових дослідженнях ринку);

- варіаційний — використовується для визначення ступеня впливу варіацій незалежних змінних на залежні у лабораторних експериментах;

- дискримінантний — використовується для визначення різниці та проведення чітких меж між заданими (існуючими) групами об'єктів за допомогою комбінації значень декількох незалежних змінних, що характеризують об'єкти достатніх для розмежування груп, та для віднесення будь-якого нового об'єкта до певної групи за його характеристиками;

- факторний — використовується для дослідження взаємозв'язку між змінними з метою визначення найістотніших чинників впливу. Наприклад, за сегментації ринку з усіх змінних, що описують вимоги до продукту та потреби потенційних споживачів, необхідно вибрати основні — принципіві — для формування сегментів;

- кластерний — використовується для об'єднання об'єктів у групи або кластери, щоб відмінності між об'єктами одного кластера були меншими за відмінності між об'єктами різних кластерів.

Слід зауважити, що кожен математичний метод, який застосовується для обробки інформації, пов'язаної з вивченням інвестиційної привабливості об'єктів природно-заповідного фонду України, має характерні лише для нього обмежувальні умови. За неправильно обраного методу обробки може бути втрачено важливу інформацію.

Аналіз — це розумовий процес поділу, в уяві або фактично, предмета на складові частини (сторони, ознаки, властивості, відношення) з метою всебічного вивчення цих частин і предмета загалом. У процесі наукового пошуку у сфері інвестиційної привабливості об'єктів природно-заповідного фонду України найчастіше використовується елемент цього методу — стратегічний аналіз. Метод стратегічного аналізу у сфері дослідження інвестиційної привабливості об'єктів природно-заповідного фонду України базується на певній сукупності загальнонаукових і власних (прикладних) прийомів. До першої категорії належать прийоми, що ґрунтуються на методі філософії або, точніше, логіки. Ці прийоми є універсальними, тому можуть застосовуватися у будь-якій сфері економіки, техніки чи мистецтва [8].

Синтез — це процес поєднання в єдине ціле частин (сторін, ознак, властивостей, відношень) предмета, роз'єднаних у процесі аналізу. Аналіз і синтез є діалектично взаємообумовленими методами наукового дослідження. Вони відіграють важливу роль на всіх етапах наукового пізнання. В операціях мислення

аналіз і синтез є його логічними прийомами, що здійснюються за допомогою абстрактних понять. Поділ цілого на складові частини дає змогу виявити будову предмета, що досліджується, його структуру, зв'язки між окремими складовими, відділити істотне від менш важливого, складне звести до простого. Однією із форм аналізу є класифікація предметів і явищ. Аналіз явища у процесі розвитку надає можливість встановити різні етапи цього процесу, виявити суперечливі тенденції тощо. Мета аналізу — пізнання частин як елементів складного цілого. Синтез доповнює аналіз і перебуває з ним у нерозривній єдності [9].

Абстрагування — це відволікання від певних властивостей та відношень об'єкта і одночасно зосередження основної уваги на тих властивостях та відношеннях, які є безпосереднім предметом наукового дослідження інвестиційної привабливості об'єктів природно-заповідного фонду України. Абстрагування сприяє проникненню пізнання у сутність явищ, руху пізнання від явища до сутності, схематизує цілісну рухому дійсність. Сучасна гносеологія розглядає абстрагування в органічній єдності з аналізом і синтезом, узагальненням та іншими методами наукового пізнання [10].

Узагальнення — це метод наукового пізнання, за допомогою якого здійснюється сходження до загальних ознак та властивостей певного класу об'єктів під час дослідження інвестиційної привабливості природно-заповідного фонду України, перехід від одиничного до особливого і загального, від меншого до більшого рівня загального [1].

Індукція — це такий метод наукового пізнання, за якого на підставі знання про окреме робиться висновок про загальне, це спосіб міркування, за допомогою якого встановлюється обґрунтованість висунутого припущення чи гіпотези. В реальному пізнанні інвестиційної привабливості об'єктів природно-заповідного фонду України індукція завжди виступає в єдності з дедукцією, органічно пов'язана з нею [11].

Дедукція — це метод пізнання, за допомогою якого на основі загального принципу логічним шляхом з одних положень як істинних за необхідності виводиться нове істинне знання про окреме. За допомогою цього методу окреме пізнається на основі знання загальних закономірностей [11].

Ідеалізація — це спосіб логічного моделювання, завдяки якому створюються ідеалізовані об'єкти. Ідеалізація сприяє побудові уявних об'єктів. Результати ідеалізації — не довільні. На граничному рівні вони відповідають певним реальним властивостям об'єктів

або допускають інтерпретації їх на підставі даних емпіричного рівня наукового пізнання. Ідеалізація обумовлюється з «експериментом в уяві», внаслідок якого з гіпотетичного мінімуму деяких ознак поведінки об'єктів відкриваються або узагальнюються закони їхнього функціонування. Межі ефективності ідеалізації під час вивчення інвестиційної привабливості об'єктів природно-заповідного фонду України визначаються практикою [10].

Аксіоматичний метод — це метод дослідження та побудови наукової теорії у сфері інвестиційної привабливості об'єктів природно-заповідного фонду України, за яким деякі її твердження приймаються як вихідні аксіоми, а всі інші положення виводяться з них шляхом міркування за певними логічними правилами. Необхідною умовою істинності знання, отриманого за допомогою аксіоматичного методу, є відсутність внутрішньої суперечливості. Теорія побудована аксіоматичним методом, може бути істинною лише тоді, коли істинними будуть як аксіоми, так і правила, за допомогою яких одержано решту положень теорії [12].

Гіпотетико-дедуктивний метод — це метод наукового дослідження, який полягає у висуванні гіпотез про причини досліджуваних явищ у сфері інвестиційної привабливості об'єктів природно-заповідного фонду України і у виведенні з цих гіпотез висновків шляхом дедукції. Якщо одержані результати відповідають усім фактам, наведеним у гіпотезі, то ця гіпотеза визнається достовірним знанням [13].

Історичний метод передбачає розгляд об'єктивного процесу розвитку інвестиційної привабливості об'єктів природно-заповідного фонду України, її реальної історії з усіма особливостями; це певний спосіб відтворення в уяві історичного процесу в його хронологічній послідовності та конкретності [13].

Логічний метод — це метод, за допомогою якого мислення відтворює реальний процес розвитку інвестиційної привабливості об'єктів природно-заповідного фонду України. За допомогою логічного методу відображуються основні етапи історичного розвитку об'єкта, його якісні зміни. Логічний метод забезпечує основний принцип для всебічного вивчення історичного розвитку досліджуваної сфери, а коли вивчення ґрунтується на знанні сутності, то стають зрозумілими і різноманітні історичні подробиці. Звичайно, логічна форма не здійснюється ніде і ніколи, але вона відображає суттєві моменти історичного процесу, і тому є необхідною для вивчення і розуміння інвестиційної привабливості об'єктів природно-заповідного фонду України [2].

Загалом, всі методи емпіричного рівня дослідження інвестиційної привабливості об'єктів природно-заповідного фонду України є тісно взаємопов'язаними між собою і використовуються в комплексі, що забезпечує всебічне вивчення досліджуваного процесу. Використання перелічених методів емпіричного рівня наукового пошуку у сфері інвестиційної привабливості об'єктів природно-заповідного фонду України обумовлено специфікою цієї сфери, її широкоспекторністю та динамічністю розвитку.

ВИСНОВКИ

Резюмуючи весь вищевикладений матеріал можна констатувати наступне:

- у процесі вивчення інвестиційної привабливості об'єктів природно-заповідного фонду України використовується доволі потужний методологічний апарат, що налічує методи загальнонаукового пошуку (теоретичний рівень) та спеціальні методи дослідження, котрі використовуються саме у цій сфері (емпіричний рівень);

- теоретичний рівень наукового пізнання у сфері забезпечення інвестиційної привабливості об'єктів природно-заповідного фонду України ґрунтується на результатах емпіричного пошуку, що здійснюється із застосуванням відповідних методів пізнання;

- на емпіричному рівні у сфері забезпечення інвестиційної привабливості об'єктів природно-заповідного фонду України використовують такі специфічні методи, як спостереження, вимірювання, експеримент, моделювання, статистичні методи, аналіз (у т.ч. стратегічний), синтез, абстрагування, узагальнення, індукція, дедукція, ідеалізація, аксіоматика, гіпотетико-дедуктивний метод, історичний, логічний методи;

- включення до методологічного апарату забезпечення інвестиційної привабливості об'єктів природно-заповідного фонду України широкого спектра методів наукового пошуку емпіричного і теоретичного рівня обумовлено специфікою цієї сфери та складністю налагодження ефективного державного управління нею, оскільки для досягнення поставленої мети мають враховуватися не лише економічні закони, а й потреби та інтереси суспільства, які часто носять протилежний характер;

- всі існуючі у методологічному апараті забезпечення інвестиційної привабливості об'єктів природно-заповідного фонду України методи як теоретичного, так і практичного характеру перебувають у тісному взаємозв'язку, доповнюючи та взаємозамінюючи один одного

у процесі практичного застосування, а їх взаємодія сприяє відповідному синергетичному ефекту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Щерба С.П. Філософія [Електронний ресурс] / С.П. Щерба // Філософія: підручник. — Режим доступу: <http://westudents.com.ua/knigi/629-filosofya-scherba-sp.html>
2. Філософія: Мультимедійний навчальний посібник [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.naiu.kiev.ua>
3. Логіка та методологія наукового пізнання [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://refik.in.ua/dtbaa/part-24.html>
4. Емпіричний та теоретичний рівні наукового пізнання [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://pidruchniki.com>
5. Загальнонаукові методи пізнання [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://studbook.com.ua/book_zagalni-pitannya-zkursu-filosofiya_827/15_13-zagalnonaukovimetodi-piznannya.
6. Демчук Н.І. Особливості та етапи економіко-математичного моделювання: [Електронний ресурс] / Н.І. Демчук. — Режим доступу: http://www.rusnauka.com/17_PMN_2014/Economics/3_171637.doc.htm
7. Статистичні методи обробки маркетингової інформації [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://library.if.ua/book/97/6663.htm>
8. Методологія та методи наукової творчості [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://bookss.co.ua/book_metodologiya-naukovih-doslidzen_868/5_tema-4.-metodologiyata-metodi-naukovoiv-tvorchost-1.-naukovevivchennya-yak-osnovna-forma-naukovo-roboti
9. Шигун М.М. Моделювання як метод наукових досліджень та інші методи пізнання дійсності / М.М. Шигун // Міжнародний збірник наукових праць. — 2016. — № 3 (9). — С. 203–213.
10. Касьян В.І. Філософія: [Електронний ресурс] / В.І. Касьян. — Режим доступу: <http://westudents.com.ua/glavy/94721-50-osnovnometodi-naukovogo-pznannya.html>
11. Емпірико-сенсуалістична філософія: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://libbook.com.ua/book_konspekt-lekcij-na-temufilosofiya_813/26_empiriko-sensualistichnafilosofiya
12. Теоретичні методи наукового пізнання: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://elib.lutsk-ntu.com.ua/book/fb/pesp/2012/12-31/page9.html>
13. Наукові методи емпіричного дослідження: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://studopedia.su/16_152587_naukovi-metodi-epirichnogo-doslidzhennya.html